

Lättläst och lärande

Blogg av Sabira Ståhlberg i samarbete med Maria Viitasalo

1. Läsa och lära
2. Lättlästa böcker gör lärandet roligare
3. Lättlästa böcker lär uthållighet
4. Kritiskt tänkande och lättläst
5. Att skapa läslust

*Projekten "LäsLätt 2020 för ökande och spridning av information om lättläst"
och "LäsLätt 2.1 för skapandet av nytt digitalt material om lättläst"
stöddes åren 2020 och 2021 av*

**Svenska
kulturfonden**

1. Läsa och lära

Skolan grundar sig på **förutsättningen** att alla har lärt sig läsa efter de första klasserna. En stor del av skolans undervisningsmaterial är **skriftligt** även om visuellt material allt oftare används i klassrummen.

För en dyslektiker kan skolgången vara svår, då läsandet är **mödösamt** och går långsamt, för bokstäverna byter plats och hoppar på raden. Är läsning det enda sättet att lära sig eller finns det andra möjligheter?

Lässvårigheter och **inlärningsvårigheter** är två skilda saker. Det är viktigt att betona skillnaden, för alltför ofta blandas de ihop.

En dyslektiker kan ha **svårt att läsa** men inga problem med inläringen om materialet kan inhämtas på något annat sätt än genom läsning.

En person med **inlärningsvårigheter** kan ha svårt att minnas (korttidsminnet eller långtidsminnet), funktionsnedsättningar, koncentrationssvårigheter eller andra utmaningar som försvårar inläringen. Lässvårigheter och inlärningsvårigheter borde därför inte automatiskt sammanföras, utan orsakerna utforskas och utmaningarna identifieras.

Då det gäller dyslektiker kan en lösning vara att använda mer **visuella material och ljudmaterial**. Då en eller flera familjemedlemmar läser **tillsammans** med eleven eller läser materialet högt kan kunskapen inhämtas utan att eleven behöver kämpa i flera timmar för att klara av en sida.

Men det räcker inte med att läsa högt och använda olika slags material. Personer med svårigheter behöver **själva träna upp** sin läs- och skrivförmåga och minnet. Läsningen som är stressande och tröttnar ut i början känns småningom mindre utmanande. **Uthålligheten** och **tålamodet** ökar och de lär sig att hantera både texten och sina svårigheter.

Multimodalitet och multilitteracitet

Multimodalitet och multilitteracitet går ut på att kommunikationen inte endast grundar sig på tal och text, utan också på andra former av överförande av innebörd eller information. Då en elev har svårt att ta till sig en skriven text på standardspråket kan till exempel lättläst stöda inhämtningen av kunskap.

Lättlästa böcker är inte enbart skönlitteratur.

Pedagogiskt lättlästa böcker kombinerar en specifik form av text och bild, och ofta finns också extramaterial såsom uppgifter, frågor kring texten eller spel. Genom att arbeta med text och innehåll på olika sätt kan eleven inhämta såväl språket som informationen i en lättläst bok.

Då eleven lyckas läsa en lättläst bok och lösa uppgifterna känns läsning mer **överkomligt** och **intresset** ökar för att läsa vidare. Den som lyckats läsa och bearbeta kunskapen i en lättläst bok kanske lyckas snart också med en bok på standardspråket.

2. Lättlästa böcker gör lärandet roligare

Ibland kan läroböckerna vara svåra att förstå.

Alla elever nickar igenkännande. Men vi vet att om man också läser en lättläst bok om samma tema, till exempel blodomloppet, matsmältningen eller nervsystemet, förstår man bättre hur vår kropp fungerar.

Team Bokpil har skapat böcker för **alla åldrar** från förskolan till gymnasiet. De stöder skolans läroplan och inläringen. Våra böcker passar också för vuxna, och för **äldre** och minnessjuka.

Naturvetenskap, geografi, biologi, miljö och artificiell intelligens är bara några av våra teman. Vi har också böcker om etik och moral, invandring, mobbning och demens. Vår bok om nätmobbning (*Filip på nätet*) svarar på ett stort behov av diskussion i skolor och familjer.

Lättlästa böcker kan läsas av alla. De är kompakta informationspaket och samtidigt äventyr som gör inläringen rolig och spännande.

3. Lättlästa böcker lär uthållighet

Att läsa om hur andra människor klarat sig i **kriser** ger nya verktyg att behandla en situation.

Böcker som berättar om svåra situationer och hur olika fiktiva eller verkliga personer **löser** dem erbjuder nya modeller och möjligheter att förstå och bearbeta det vi upplever.

Ingen kris är evig. Även om en personlig eller global kris kanske känns tung just nu finns det alltid möjlighet till **förändring**.

I Bokpils pedagogiskt lättlästa böcker är **uthållighet** och **bearbetning** av komplicerade situationer ett genomgående tema. Böckerna innehåller både kreativa lösningar och förslag till egna aktiviteter och diskussioner.

Språket i lättlästa böcker är lätt att förstå, men händelserna rör sig alltid på **flera nivåer**. Lättlästa böcker är inte nödvändigtvis enkla som berättelser. Just därför **tränar** de läsaren såväl i uthållighet att läsa som i att tänka i nya banor. Läsaren uppmuntras att finna egna lösningar och lära sig att **klara av vardagen** också i extraordinära situationer.

Lästips: *Jakten på Kraken, Jagad av vargar, Följ efter fågeln, Hugos historia, Fynd i marken, Flyger i vinden, Flyter på vågen, Filip och skuggan, Filip i snön, Filip på nätet, Filip och dimman* av Sabira Ståhlberg med illustrationer av Maria Viitasalo

4. Kritiskt tänkande och lättläst

Den som läser lär sig tänka kritiskt, säger forskare. Läsandet stöder **läsförståelsen**, som i sin tur gynnar kritiskt tänkande.

Behovet av kritiskt tänkande växer i takt med de falska nyheterna på nätet. Nu ska man vara kritisk till texten och källan och... men det krävs också en **dialog** mellan läsare och texten som skapas av författaren.

Många läser idag enbart **ytligt**, för att fördriva tiden eller njuta av underhållning eller för spänning. Seriösare litteratur känns ofta särskilt för skolelever för svår eller tung att läsa. Men lättlästa böcker som har ”rätt” tjocklek (läs: tillräckligt tunna) för dem anses inte vara ”riktig” litteratur.

En genomgång av lättläst svenskspråkig litteratur vi i Team Bokpil gjort visar, att det finns en större koncentration böcker som **främjar läsförståelsen och kritiskt tänkande** bland de lättlästa verken, än bland böcker i allmänhet på standardspråket.

Det är inte så överraskande, egentligen.

Lättlästa böcker har inte sällan som mål att skapa och stöda **läslust** och läsförståelse och erbjuda teman som sätter tankeverksamheten i rörelse. Vi skapar i våra böcker dessutom flera nivåer och uppmuntrar på olika sätt läsarna till att själva ta reda på saker och ting.

Lättlästa böcker kan därför fungera som ett **effektivt medel** för motivering till vidare läsning och till att ställa frågor – och i förlängningen även till kritiskt tänkande.

5. Att skapa läslust

Vi får ofta frågan: Hur skapar man läslust hos skolelever?

Det fanns inte ett svar på frågan utan många, men två gemensamma nämnare har identifierats av forskningen: **Långt perspektiv** och **stabil finansiering**. Enbart korta projekt räcker inte till.

Det krävs flera års arbete och samarbete mellan olika aktörer för att skapa en **förändring** i de allt kyligare attityderna till läsning bland elever. Ett **hållbart samarbete** mellan skolor, bibliotek och kommunen, och involverande av föräldrar och släktingar till eleverna kan öka intresset för läsning. En **attitydförändring** i samhället behövs också till såväl läsning, böcker som användningen av mobiltelefoner.

Därtill finns ett behov av spännande, **stimulerande** böcker och material, som gör att böckerna kan integreras i undervisningen.

Det vi som författare och illustratör av lättlästa böcker kan göra är att skapa spännande, roliga och **mångdimensionella** böcker med god språk kvalitet och intressant innehåll, underlätta lärarnas arbete genom att förbereda **extramaterial** och föra en konstant dialog med skolorna om vilka behov läsarna har. Inspirerande och utmanande!